

FELSEFE GRUBU ÖĞRETMENLERİNİN SINIF YÖNETİMİNDE KARŞILAŞTIKLARI SORUNLARA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİN İNCELENMESİ

THE ANALYSIS OF THE VIEWS ON THE PROBLEMS
PHILOSOPHY TEACHERS ENCOUNTER DURING
CLASSROOM MANAGEMENT

HÜSEYİN ÇALDAK*

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, her öğretmen adayının mutlaka alması gereken ders kapsamında yürütülen “sınıf yönetimi” dersinin, dersi alan felsefe grubu öğretmenlerinin öğrencileri için ne anlama geldiğini anlamaya çalışmaktır. Bu araştırma, günümüz toplumunda öğretmen yetiştirme ile ilgili mevcut durum sürekli tartışılırken; problemi çözebilme noktasındaki en önemli teorik bilgi demeti olan sınıf yönetimi dersinin uygulamaya ne derece yansıdığını ortaya koyacağından dolayı önemlidir.

Araştırmanın çalışma grubunu, Bingöl Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi'nde 2015-2016 eğitim öğretim yılının güz yarısında formasyon kapsamında sınıf yönetimi dersini alan felsefe öğrencilerinden oluşmaktadır. Araştırmanın evreni Bingöl Üniversitesi, örnekleme ise felsefe bölümü öğrencileri olarak belirlenmiştir. Araştırma grubu, 87 öğrenciden oluşmaktadır.

* Yrd.Doç.Dr. Bingöl Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü

Bu araştırma, betimsel bir çalışmadır. Araştırma, amacı bakımından hem tanımlayıcı hem de açıklayıcı niteliktedir. Araştırmada veriler, öğrencilerden anket yolu ile toplanmıştır. Araştırma kapsamında veri toplama aracı olarak felsefe grubu öğretmen adaylarının öğretmenlik uygulamasında karşılaştıkları disiplin sorunlarının değerlendirilmesi anketi kullanılmıştır. Ders esnasında arkadaşları ile fısıldaşmaları ($x = 3,52$) gözlenmiştir. Bu da öğretmen adaylarının çok fazla sınıf yönetiminde hâkimiyet kurma problemi yaşamakta olduklarını göstermektedir.

ABSTRACT

The purpose of this study is trying to understand what kind of effect does the “class management” course, regarded among compulsory courses for all teacher candidates, have on the students of philosophy teachers. This research is significant due to the fact that, while the present state of teacher training is constantly discussed, it reveals to what extent the class management course, which contains the most important theoretical knowledge in terms of overcoming the problem, is put into practice.

The study group of the research consists of philosophy students taking the class management course as a part of formation training at Bingol University, Faculty of Arts and Sciences in the fall semester of 2015-2016. The population of the research is Bingol University, and the sample of the research is philosophy students. The research group consists of 87 students.

This research is a descriptive study. It is both definitive and descriptive in nature in terms of research objectives. Research data were collected from the surveys conducted on students. Questionnaire of evaluating the discipline problems that philosophy teacher candidates encountered during the teaching practice were used as data collection tool within the scope of the research. The students were observed to whisper to each other ($x = 3.52$) during the course. This reveals that the teacher candidates experience many difficulties in terms of establishing class management

GİRİŞ

Sınıf yönetimi nedir?

Eğitim bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istedik değişme meydana getirme sürecidir (Ertürk, 1986). Bireyler yaşantıları yoluyla, bizzat kendi deneyimleri aracılığıyla eğitim sürecine katılmaktadırlar. Bireylerde ya da öğren-

cilerde var olan özelliklerin belirlenmiş bir şekilde- istenilen yönde biçimlendirme- değiştirilme çabası eğitimin bir parçasıdır. Eğitim; bireyin kendini gerçekleştirebilmesini, olanaklarından en iyi şekilde faydalanmasını, kendini tanımasını, bireyin içerisinde yaşadığı topluma uyum sağlamasını ve yararlı olabilmesini, karşılaşılan problemlerle baş edebilmesini amaçlar. Bu amaçların gerçekleşmesi okul ortamında mümkündür. Okul denildiğinde ise akla sınıf gelir. Eğitimin amaçlarının bireylerde davranışa dönüştüğü nokta sınıf ortamıdır. Başka bir şekilde söyleyecek olursak sınıf, donanımlı insan gücünün yetiştirildiği, eğitimin önemli bir parçasını oluşturan bir yerdir (Terzi, 2002). Dolayısıyla, Eğitim- öğretim etkinliklerinin büyük çoğunluğu sınıfta gerçekleştirildiği için, okul sistemde önemli ve işlevsel bir yere sahiptir (Tutkun, 2003). Öğrenciler belirli niteliklere sınıf ortamında ulaşabilirler. Okul dönemi ile birlikte, derse vaktinde gelip gitme, okul eşyalarına sahip çıkma gibi kurallar bu dönemde öğrenilir. Bunların yanı sıra belirli ilke ve kurallarla sınıf ortamında tanışırlar. Sınıflarda öğretmen ve öğrenciler etkileşim içindedir. Bu noktada, öğretmenin temel görevi öğrencilerde hedefler doğrultusunda istendik davranış değişikliği meydana getirmektir (Okutan, 2006). Bu da öğretmenlerin öğretim sürecinde önemli rol ve görevlerinin olduğunu göstermektedir. Öğretmen, Öğrencilerini iyi bir şekilde tanımalı, onların ilgi ve ihtiyaçlarını bilmeli, iyi bir rehber olabilmeli ve onlara farklı, etkili öğrenme ortamları sağlayabilmelidir (Şahin & Özbay, 1999). Öğretmenin öğretmenlik mesleğine ilişkin sınıftaki temel rolleri; Öğrencilere rehberlik sağlayabilmek, etkili öğrenme ortamları yaratabilmek, öğrencilerin isteklerine cevap verebilmek ve istenmeyen davranışların ise ortaya çıkmasını engelleyebilmektir. İstenmeyen davranışların öğretmen tarafından engellenebilmesi ve bu davranışların üstesinden gelinebilmesi, etkili bir öğrenme ve öğretme ortamı için gereklidir (Kazu, 2007). Öğretmenin sınıf içi rollerinden birisi de sınıfın kontrolünü etkili bir şekilde sağlayabilmektir.

Sınıf yönetimi öncelikle öğrencilerin kişisel ve psikolojik ihtiyaçlarına dayalı bir özellik gösterir. Bu bağlamda öğretmenlerin öncelikle öğrencinin ilgi ihtiyaçlarını dikkate alması ve öğrencilerin bu ihtiyaçlarını karşılamak için sınıf içerisinde iyi ve etkili bir sınıf yönetimi uygulaması gerekir (Celep, 2002). Sınıf yönetimini sağlamada bir diğer önemli nokta ise öğrencilerin yerleşim düzeninin ayarlanmasıdır (Küçükahmet, 2003). Sınıf yönetimi açısından bakıldığında, etkili bir öğrenme- öğretme ortamı oluşturmada sınıfın fiziksel organizasyonu ve öğretim yönteminin yanı sıra, öğrenci davranışlarının, özellikle de istenmeyen ya da uygun olmayan davranışların yönetimi, öğretmenler için çaba gerektiren konulardan birisi olarak nitelendirilmektedir (Atıcı, 2001). Diğer taraftan, öğretmenin sınıf içerisindeki tutumları davranış ve derse ve sınıf yönetimine ilişkin uyguladığı stratejiler sınıfta yönetimi sağlamada etkili ola-

bilmektedir. Etkili bir sınıf yönetimi bilgi ve becerisine sahip öğretmen, aynı zamanda öğretim yöntemlerini etkili kullanmakta, sınıftaki araç-gereçleri derse uygun olarak etkin biçimde kullanabilmekte; öğretim programını, öğrencinin davranışlarını değiştirebilecek şekilde tanıyıp uygulayabilmektedir. Ancak öğretmen, vazifesini yerine getirirken bazı zorluklarla karşılaşabilmektedir. Bu güçlüklerden bazıları şunlardır: Öğrencilerin sınıfta gerçekleştirdikleri etkinliklerini ve öğrencilerin ödevlerini kontrol etmek, sınıftaki çalışma koşullarını daha verimli hale getirmek, öğretimi zorlaştırabilecek farklı etkenleri ortadan kaldırmak gibi durumlar sayılabilir. Sınıf yönetimi kavramı öğretmenlerin sınıf içerisindeki gerçekleştirmiş oldukları bu etkinlikleri içermektedir (Shechtman & Leichtenritt, 2004). Okulun başarı ve yetkinliği sınıf yönetimi ile yakından ilişkilidir. Bu yüzden öğretmen, sınıf yönetimi konusunda yeterli donanıma sahip olmak durumundadır. Öğrencilerin başarı performansı öğretmenin sınıf yönetiminde gösterdiği performans ile yakından ilgilidir. Dolayısıyla, etkili sınıf yönetimi, öğretimin kalitesini doğrudan etkilemektedir: Sınıf yönetimi eğitim amaçlarının gerçekleştirilmesine yönelik plandan uygulamaya tüm boyutları ile ilgili ilke, kavram, kuram, model ve tekniklerin sistematik bir biçimde uygulanması ile ilgili tüm etkinlikleri kapsamaktadır (Ağaoğlu, 2003). Aydın'a (2000) göre öğretmenin sınıf yönetimi anlayışının ve bu anlayışın referansı olan değer ve inançlar, kullandığı stratejinin seçiminde belirleyici olmaktadır. Öğretmen yetiştiren kurumların öncelikli amacı, öğretmen adaylarını öğretmenlik mesleğine en iyi biçimde hazırlamak üzere eğitim programlarını yürütmek ve desteklemektir. Öğretmen adayları teorik ya da uygulamalı dersler aracılığıyla öğretmenlik mesleği için gerekli bilgilere, becerilere, donanımlara, tutumlara ve davranışlara sahip olmaktadır. Bu kapsamda öğretmen adaylarına verilen derslerden birisi de "Sınıf Yönetimi" dersidir.

Sınıf Yönetiminin Boyutları

Sınıf yönetimi teorik ve uygulamalı olmak üzere iki boyutlu bir ders niteliği taşımaktadır. Bu dersi alan öğretmen adayları öğretme-öğrenme sürecinde öğrencilerle iletişim, motivasyon, zaman yönetimi, sınıf içi istenmeyen davranışlar ve bu davranışlara karşı geliştirilen sınıf yönetimi stratejileri, sınıf yönetimi modelleri, sınıf organizasyonu gibi konuları teorik ve uygulamalı olarak öğrenmektedirler. Son yıllarda en çok dikkat çeken ve araştırılan konulardan birinin de Sınıf yönetimi olduğu gözlemlenmiştir. Birçok araştırmacı sınıf yönetimi konusunda araştırmalar yapmıştır (Ağaoğlu, 2003) (Celep, 2002), (Lewis & Burman, 2006); (Little, 2005) (Duman, Çetin, & Gelişli, 2004), (Türnüklü, 2000). Örneğin, Kazu'nun (2007) yaptığı araştırma sonuçlarına göre, öğretmenler sınıf disiplini ile ilgili durumlarda bazı stratejilere başvur-

maktadırlar. Örneğin; küçük bir disiplin problemi olduğunda görmezlikten gelme; gerektiğinde dersin büyük bölümünü öğüt vermeye ayırma; öğrenciyle konuşup sorunu çözmeye çalışma; beden diliyle öğrenciyi uyarma, öğrencinin yerini değiştirme; ciddi disiplin sorunlarında okul yönetimi ile görüşme stratejilerine “orta” derecede başvurdukları stratejilere örnektir (Açıkgöz, Özkal, & Güngör-Kılıç, 2003). Öğretmen adaylarının sınıf atmosferine ilişkin algılarının incelendiği araştırmanın sonuçlarına göre ise, öğrencilerin sınıf atmosferine ilişkin algıları incelenmiş, cinsiyet ve sınıf düzeyi değişkenlerine göre farklılıklar bulunmuştur. Farklı bir çalışmada meslek liselerinde yer alan öğrencilerin sınıf disipline aykırı davranışlarda bulunmalarının sebeplerini araştırmışlardır (Çelik & Ereskici, 2008). Bu araştırma sonucunda elde edilen bulgular ışığında, meslek liselerindeki öğrenim görmekte olan öğrencilerin disipline aykırı davranışları ile cinsiyet, öğrencinin akademik başarı düzeyi ve diğer bazı değişkenlerin ilişkili olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Türnüklü ve Yıldız’ (2000) ın öğretmenlerin öğrencilerin istenmeyen davranışları ile başa çıkma stratejilerini inceledikleri araştırmanın sonuçlarına göre, öğretmenlerin Öğrencilerin istenmeyen davranışlarına karşı en çok bu öğrencilerle göz kontağı sağlamaya uğraştıkları, öğrenciye sınıf kurallarını hatırlatma, öğrencinin davranışı ile ilgili olarak onun üzerine konuşma, öğrenciye kendi adı ile hitap etme vb. stratejilerle başa çıkmaya çalıştıkları ortaya çıkmıştır. Tezcan ve Demir (2006) tarafından yapılan liselerde, kimya öğretmenleriyle yapılan araştırmalarla bu öğretmenlerin düşünceleri çerçevesinde sınıf disiplini hakkındaki düşüncelerinin incelendiği bir başka çalışmada ortaya çıkan sonuçlara göre, kimya öğretmenlerin büyük çoğunluğunun sınıflarının yönetimine hâkim olduğu saptanmıştır. Eğitim ve öğretim kalitesini etkileyen farklı faktörlerden söz edilebilir. Yaman (2006) araştırmasında öne sürdüğü gibi, büyük sınıfların eğitim-öğretim ortamında öğrenci başarısına etkisini ve öğretmenlerin sınıf yönetimine ilişkin görüşlerini çeşitli değişkenler açısından incelemiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre, sınıf mevcutları 51 ve üzeri olan öğretmenler, sınıf mevcutları 20–30 arası olan öğretmenlere göre büyük sınıfların öğrencilere sert davranmalarına, sınıfların temiz kalmamasına, gürültüye neden olduğunu belirtmişlerdir.

Sınıf yönetimi

Başarılı bir öğretmen olmanın ilk adımlarından biri öğretmenin sınıf üzerindeki başarılı yönetimi ve etkinliğidir. Bu yönetim ve etkinliği başarılı bir şekilde sağlayabilen kişiler iyi öğretmen prototipine uygun örnek teşkil ederler (Demirel, 2000). Temel görevi, belirlenen hedefler doğrultusunda, öğrencilerde istenilen yönde dav-

ranış değişikliği meydana getirmek olan öğretmen, bu görevini yerine getirmek için etkili sınıf yönetimi becerilerine sahip olmalıdır. Bu beceriler ancak iyi bir eğitim ile mümkündür (Şahin P. , 2003). Oysa öğretmenlerin sınıf yönetimi ile ilgili beceriler kazanması meslek eğitimleri sırasında göz ardı edilmektedir. Günümüzde öğrencilerin istenmeyen davranışları üzerinde yoğunlaşmak yerine, öğretmenlerin sınıf yönetimi becerilerinin geliştirilmesi üzerinde durulmaktadır (Wragg & Wragg, 1998). Sınıf yönetimi becerileri öğretimin başarısını belirlemede birincil öneme sahiptir ve sınıf yönetimi açısından yetersiz öğretmenler öğretim etkinliklerinde yeterince başarılı olamamaktadırlar (Celep, 2002). Etkili bir öğrenmenin oluşturulabildiği nitelikli bir öğretim sürecinin düzenlenip sürdürülebilmesi, öğretmenlerde sınıf yönetimi becerilerinin gelişmiş olması ile bağıntılıdır (Başar, 1999). Ayrıca, öğretmenlere kazandırılması gereken en öncelikli yeterliklerden biri olan sınıf yönetimi becerilerinin öğrencilerin akademik başarıları ile anlamlı bir ilişki içinde olduğu da bilinmektedir. Sınıf yönetimi ile ilgili beceriler genel anlamda dört temel başlık altında toplanabilir. Bunlar; öğretimin yönetilmesi, sınıf prosedürü ve rutin işler, sınıfın fiziksel düzeninin örgütlenmesi ve öğrenci davranışlarının yönetilmesidir (Sanford & Emmer, 1988), (Başar, 1999) ve (Gündüz, 2004). Sınıf yönetiminde beş farklı temadan söz etmektedirler. Bunlar; sınıf ortamının fiziksel düzeni, plan-program, sınıfta ilişkilerin düzenlenmesi, davranış düzenlemeleri ve süre kullanımına ilişkin etkinliklerdir (Başar, 1999). Sınıf yönetimi; sınıf yaşamının düzenlenmesi, öğretim programlarının planlanması, işlev ve düzenlenmelerinin ayarlanması, etkinlikten maksimum verim alabilmek için öğrenci gelişimine rehberlik edilmesi, sınıf çehresinin uygun bir şekilde tasarlanması ve sınıfta oluşabilecek olası sorunların meydana gelmeden önce tahmin edilerek önlemler alınması süreçlerinden oluşmaktadır (Lemlech, 1991). Bu tezi destekleyen farklı bir araştırmanın sınıflandırmasına göre, sınıf yönetimi içerik olarak bünyesinde, sınıfta öğrenmeye uygun bir ortamın oluşturulmasını, fiziksel düzenlemeleri, öğretimin akışını ve zamanın yönetimini, sınıf ortamında ilişkilerin belirli kurallar çerçevesinde belirlenmesini, iletişimin düzenlenmesini ve motivasyonun sağlanmasını bulundurmaktadır (Karip, 2002). Yukarıda belirtilen bilgiler çerçevesinde şunu ifade etmek mümkündür; tüm bu boyutlardaki öğretmen yeterlikleri sınıf yönetimi becerisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Sınıf yönetimi becerilerin özellikleri arasında şunlar sayılabilir: öğretmenin sınıf içi hâkimiyetini uygun şartlar altında sağlaması, gerekli fiziksel koşulların öğrencinin öğrenme düzeyine göre belirlenmesi, ders saatinin etkin bir şekilde kullanılabilmesi, sınıf içerisinde iletişim ortamının kurallara uygun bir şekilde sağlanması, doğru yöntemler ile öğrencilerin motivasyonunun yüksek tutulmasıdır. Sınıf yönetiminde yaşanan sorunlar

öğretmenlerin işlerinde problem yaşadıkları durumların başında yer almaktadır. Sınıfı yönetebilmek için çok fazla mücadele edildiği; öğretmenler, öğrenciler, veliler, yöneticiler ve okul çevresindekiler tarafından kabul gören bir gerçektir (Nelson, 2002). Öğretmenler, özellikle mesleğinin başlarında sınıfı yönetme konusunda önemli sorunlar yaşamaktadırlar (Taşdan & Kantos, 2007). Diğer yönleriyle yeterli olan birçok öğretmen, sadece sınıf yönetimi konusunda yetersiz oldukları için işi bırakmak durumunda kalmaktadır.

Yapılan birçok çalışmada, öğretmenlerin işe başlamadan önceki hazırlık dönemlerinde sınıf yönetimi konusunda yetersiz yetiştirildiklerini düşündükleri görülmüştür (Celep, 2002). Bunun en belirgin kanıtlarından biri, öğretmen adaylarının, yetişme sürecinde öğretmenlik ve sınıf yönetimi konusunda mesleğinin ilk yıllarında çok optimistik bir tavır ve iyi niyetli bir tutum sergiledikleri ancak ilerleyen süreçlerde sınıf yönetiminde hâkimiyeti sağlayamadıklarından katı bir tutum sergilemektedirler. Bu durumun en önemli nedenlerinden birisi ise, öğretmen adaylarının yetişme sürecinde uygulamadan uzak, yeterli beceriyi kazanmadan mezun olmalarıdır. Son yıllarda yapılan araştırmalar etkili sınıf yönetiminin öğrenci başarısını etkileyen en önemli etmen olduğunu göstermektedir. Bu bulgulara karşın öğretmen yetiştirme programlarında sınıf yönetimi konusuna gerekli önemin verildiğini söylemek oldukça güçtür (Erden, 2001). Sınıf yönetimi konusunda başarısızlık yaşayan öğretmenlerin temel sıkıntısı sınıfta otoritenin sağlanamamasından kaynaklanır ve bu hâkimiyeti sağlayamayan öğretmenler öğrencileri müsbet yönde yöneltememektedirler. Bu durum okulun hedeflerine ulaşmasını ve öğrencilerin akademik başarılarını olumsuz yönde etkiler. Etkili sınıf yönetimi gerçekleştirilemeyen sınıflarda meydana gelen olumsuz hava hem öğretmeni hem de öğrencileri etkiler. Öğretmen sınıfla ya da sınıftaki bazı öğrencilerle başa çıkamadığı için ya sinirlenir ve öfkesini öğrencilerden çıkartır ya da yapmış olmak için ders yaparak görevini tamamlar. Her iki durumda da öğretmen yaptığı işten tatmin olamaz. Sınıf yönetimi ile olumlu sınıf ortamı yaratma öğretme-öğrenme sürecinin ilk ve en önemli adımıdır. Bu nedenle öğretmenlerin bu becerileri geliştirilmelerine önem verilmelidir (Erden, 2001). Etkili sınıf yönetimi ile öğrencilerin başarıları, öğretmenin iş tatmini, öz-yeterliliğinin gelişmesi vb arasındaki yakın etkileşim düşünüldüğünde öğretmenlerin sınıf yönetimi konusunda gerekli bilgi ve becerilere sahip olmaları oldukça önemlidir. Zira ülkenin gelişmesine katkı sağlayacak kişilerde aranan özellikler arasında kendi alanında uzmanlık ve kişisel gelişimin yeterli düzeyde olması sayılabilir. Kendi alanında uzman kişilerin literatüre katkısı kendi öz-yeterliliklerinden kaynaklanmaktadır. İlgili nitelikler kapsamında yer alan en önemli kavramlardan biri öz-yeterlik kavramıdır. Çünkü bireylerin bazı

davranışları başarıyla gösterebilmelerinde etkili olan faktörlerden biri bireylerin o davranışla ilgili sahip oldukları öz-yeterlik algılarıdır.

Sınıf yönetimi becerisi konusundaki yetersizlik öğretmenleri bazen iş bırakma raddesine getirmektedir Bunun önüne geçmenin yolu ise yeteri bilgiye sahip olma ve iş doyumudur. Yıldırğan'a göre bireylerin maddi ve manevi gereksinimlerini tam olarak karşılayabilmeleri için istedikleri işe ve bu işin gerektirdiği bilgi ve beceriye sahip olmaları gerekmektedir. Öyle ki işi hakkında bilgi ve donanıma sahip olmayan kişilerde doyumsuzluk açık bir şekilde görülmektedir. Tam da yüzden öğretmenlerin sınıf yönetimi ile ilgili yeterlikleri iş doyumlarına etki ettiği söylenebilir (Ünal, Karlıdağ, & Yoloğlu, 2001). Araştırmalarında, yönetim becerilerinin yüksek olmasının iş doyumunu artırdığı sonucuna ulaşmışlardır. İş doyumunu ile yönetim becerileri arasındaki bağ, sınıf yönetimi becerileri ile iş doyumunu ilişkisini gündeme getirmektedir (Davis, 1988). İş doyumunu çalışanların işlerinden duydukları memnuniyet veya memnuniyetsizlik olarak ifade edilir. Öğretmenler için ise iş doyumunu, "öğretmenin öğrencilerine ve okuluna karşı tutumu" ya da "öğretmenlerin işlerinden duydukları hoşnutluk ya da hoşnutsuzluk" olarak tanımlanabilir (Vural, 2004). Öğretmenlerin iş doyumunu kaynakları; öğrencilerle ilişkiler, öğretmenlerle ilişkiler, üst yöneticilerle ilişkiler, kendi düşüncelerini uygulama fırsatı, tatiller, ekonomik güvence, ücret ödemeleri, çalışma koşulları, kişisel ilgileri gerçekleştirme, çalışma saatleri, işin niteliği, yükselme olanağı, denetim, örgüt ve yönetim, iş güvenliği, kişilik ve takdir edilme gibi öğelerden oluşmaktadır (Vural, 2004). Görüldüğü gibi öğretmenlerin iş doyumlarına etki eden etkenlerden kimileri sınıf yönetimi etkinlikleri ile ilişkilidir.

Aydın'a (2002) göre sınıf yönetiminde yeterli donanıma sahip olmayan öğretmenler sınıf yönetimi konusunda başarı sağlayamamaktadırlar. Dolayısıyla kendi alanında yeterli donanıma sahip olmayan öğretmenlerin bu eksiklikten dolayı sorunlar yaşadıkları açıktır. Bu nedenle sınıf yönetimi konusunda başarılı olmak isteyen öğretmenlerin öncelikli olarak kendi alanlarında uzmanlaşmalarını etkileyecek donanıma sahip olmaları gerekmektedir. Bu durumun gerçekleşmesi ise öğretmenlerin sınıf yönetimi konusunda daha başarılı olmalarını sağlayacaktır (Sevim & Hamamcı, 1999). Benzer şekilde Sarpkaya (2000) çalışanların çalışma yaşamlarında istedikleri işi ve bu işle ilgili bilgi ve becerileri elde ettikleri sürece doyum yaşayacaklarını söylemiştir. Bir işi tamamlama ya da yaratma gereksinimini karşılayamayan işgörmeler işlerinden çok az zevk almakta ve bu durum da iş doyumunu düşürmektedir (Eren, 2004). Oysa sınıf yönetimi becerilerinden yoksun öğretmenlerin nitelikli bir öğrenme-öğretme sürecini gerçekleştirebileceklerini düşünmek güçtür (Demirtaş, 2005). Öğretmenlerin işleriyle ilgili yaratma ve tamamlama gereksinimlerini karşı-

layarak iş doyumunu sağlamaları nitelikli bir öğretme öğrenme süreci oluşturma ile sağlanabilir. Bu ise sınıf yönetimi becerileri ile mümkün olmaktadır.

Etkili sınıf yöneticileri olarak öğretmenlerin uygulamaları gereken temel kurallar

Dakik olun: Çoğu sınıf problemleri öğretmenin sınıfa geç gelmesi ile başlar. Derse zamanında gelmeniz öğrenciyi ve dersi önemseydiğiniz görüntüsünü verir.

İyi hazırlanın: Derse iyi hazırlanmak öğretim hedeflerine ulaşmak için önemlidir. Öğrenci öğrenmek için oradadır. Öğrenme hedeflerine ulaşılması sizin derse etkili bir biçimde hazır olmanıza bağlıdır.

Hızlı bir şekilde derse başlayın: Öğrencilerin dikkatini ve katılımlarını sağlayacak yöntemlerle başlayarak derse hızlı ve kararlı bir başlangıç yapın.

Tüm sınıfın katılımı konusunda ısrarcı olun: Konuyu açıklamaya başlamadan tüm sınıfın dikkatini derse toplayın.

Sesinizi etkili bir biçimde kullanın: Ses, öğretmenin sınıfla olan etkileşiminde en önemli öğedir. Sesini etkili kullanan bir öğretmenin öğrencinin dikkatini toplama, sesini etkili kullanamayan bir öğretmene nazaran daha avantajlıdır.

Karışıklıklarla uğraşabilmek için açık stratejileriniz olsun: Beklenmeyen bir durumda nasıl davranılacağı bilinirse sorunlar kolayca halledilebilir.

Karşılaştırma yapmaktan kaçının: Öğrenci performansları hakkında karşılaştırma yapmak sınıfta bölünmelere neden olabilir. Düşük performanslı öğrencilerin tamamen kaybedilmesine yol açabilir.

Verdiğiniz sözleri tutmaya dikkat edin: Verilen sözlerin tutulmaması sınıfta güveni zedeleyebilir.

Sınıfı amacına uygun bir biçimde organize edin: Oturma düzeni, araç ve gereçlerin uygun bir biçimde yerleştirilmesi iyi bir organizasyon için gereklidir.

Öğrencilerin problemleri ile ilgilenin: Öğrencinin ders içi ve ders dışından kaynaklanan problemleri ile ilgilenmek öğrencinin derse katılımını artırabilir (Demirtaş, 2005).

Etkili öğretmenlerin sınıf içi davranışları değerlendirildiğinde yönetim açısından liderlik özellikleri gösterdiği, duygusal yönden ise öğrencilere yakın duran, onların sınıf içi ve sınıf dışındaki problemlerine eğilen bir yol izlediği söylenebilir (Fontana, 1985).

Buraya kadar yapılan çalışmalar incelendiğinde sınıf yönetimi konusunu gerek ilköğretim, gerekse ortaöğretimde öğretmen, öğrenci ve farklı diğer boyutlarıyla

inceleyen çalışmalar mevcut olmasına rağmen, öğretmen adaylarının konu ile ilgili görüşlerini araştıran çalışmaların sınırlı sayıda olduğu gözlenmiştir. Bu araştırma, felsefe grubu öğretmen adaylarının öğretmenlik uygulamasında karşılaştıkları disiplin sorunlarına yönelik görüşlerini belirlemeyi amaçlamaktadır. Bu temel amaç doğrultusunda aşağıdaki alt probleme cevap aranmıştır:

1. Felsefe grubu öğretmen adaylarının öğretmenlik uygulamasında karşılaştıkları disiplin sorunlarına yönelik görüşleri nelerdir?

2. YÖNTEM

Bu çalışmada betimsel model kullanılmıştır. Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır (Karasar, 2008).

Evren ve Örneklem

Bu çalışmanın evrenini Bingöl Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi'nde 2015-2016 eğitim öğretim yılının güz yarısında formasyon kapsamında sınıf yönetimi dersini alan felsefe öğrencilerinden oluşmaktadır. Evrenin tamamına ulaşıldığından örneklem alma yoluna gidilmemiştir. Çalışmaya katılan öğretmen adaylarının cinsiyetlerine göre dağılımı incelendiğinde 59 kız (% 68,6), 27 erkek (%31,4) öğretmen adayı araştırmaya katılmıştır.

Veri toplama süreci ve analizi

Araştırmanın verileri 2015-2016 eğitim-öğretim yılı ikinci döneminde 86 öğretmen adayından anket yolu ile toplanmıştır. Anket hazırlıklarının ilk aşamasında ilgili alanyazın taraması yapılmıştır. Anket kapalı uçlu sorulardan oluşmuştur. Kapalı uçlu sorular için beşli Likert tipi derecelendirme ölçeği kullanılmıştır: Bunlar; “Hiçbir zaman”, “Nadiren”, “Bazen”, “Sık sık”, “Her zaman”.

Araştırmanın birinci alt problemine cevap bulmak için öğretmen adaylarının görüşlerinin dağılımını yansıtan bir tablo hazırlanmıştır. Tabloda öğretmenlik uygulamasında karşılaştıkları disiplin sorunlarına yönelik görüşlerinin dağılımının yüzde (%) ve frekansları (f) verilmiştir.

3. BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde bulgular ilgili alt problemler doğrultusunda tartışılmaktadır.

1. Alt Problem: Felsefe grubu öğretmen adaylarının öğretmenlik uygulamasında karşılaştıkları disiplin sorunlarına yönelik görüşleri nelerdir?

Bu alt probleme yönelik öğretmen adaylarının görüşlerinin dağılımı Tablo 1'de verilmektedir.

Disiplin Sorunları	Hiçbir Zaman		Nadiren		Bazen		Sık Sık		Her Zaman		Toplam		\bar{x}
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
1.Sınıfta söz almadan konuşmaları	5	5,8	14	16,3	28	32,6	34	39,5	5	5,8	86	100	3,23
2. Birbirlerine saygılı davranmamaları	8	9,3	17	19,8	32	37,2	23	26,7	5	5,8	85	98,8	3,00
3.Derste tuvalete gitmek için izin istemeleri	20	23,3	32	37,2	22	25,6	6	7,0	6	7,0	86	100	2,37
4.Ders dışı konularda sorular sorarak dersi sabote etmeleri	10	11,6	32	37,2	25	29,1	18	20,9	1	1,2	86	100	2,62
5. Birbirleriyle boğuşmaları	33	38,4	25	29,1	15	17,4	9	10,5	2	2,3	84	97,7	2,07
6.Altını ıslatma	78	90,7	4	4,7	3	3,5					85	98,8	1,11
7.Türkçe konuşma ve anlama yetersizliği	28	32,6	35	40,7	16	18,6	6	7,0			85	98,8	2,00
8.Dersi dinlememeleri	4	4,7	17	19,8	39	45,3	18	20,9	1	1,2	83	96,5	3,07
9.Ders esnasında arkadaşları ile fısıldaşmaları	1	1,2	12	14,0	24	27,9	36	41,9	11	12,8	84	97,7	3,52
10.Derse yeterince katılmamaları	7	8,1	20	23,3	33	38,4	21	24,4	3	3,5	84	97,7	2,91
11.Derste sakız çiğnemeleri	17	19,8	40	46,5	19	22,1	8	9,3	1	1,2	85	98,8	2,24
12.Ders anlatırken başka bir şeyle ilgilenmeleri	4	4,7	26	30,2	35	40,7	16	18,6	3	3,5	84	97,7	2,85
13.Defter ve kitabını karalama ve yırtmaları	25	29,1	34	39,5	17	19,8	6	7,0	3	3,5	85	98,8	2,15
14.Okul ve sınıf eşyasına zarar vermeleri	32	37,2	34	39,5	16	18,6	4	4,7	0	0	86	100	1,90
15.Uyarıları dikkate almamaları	14	16,3	33	38,4	31	36,0	5	5,8	3	3,5	86	100	2,41
16.Dikkat çekmek için çeşitli davranışlarda bulunmaları (tuhaf sesler çıkarmak vb.)	13	15,1	30	34,9	26	30,2	16	18,3	1	1,2	86	100	2,55

Disiplin Sorunları	Hiçbir Zaman		Nadiren		Bazen		Sık Sık		Her Zaman		Toplam		\bar{x}
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
17. Birbirlerini sıkça şikâyet etmeleri	18	20,9	35	40,7	25	29,1	4	4,7	3	3,5	85	98,8	2,28
18. Kopya çekmeleri	11	12,8	24	27,9	30	34,9	17	19,8	3	3,5	85	98,8	2,72
19. İlgili ilgisiz çok soru sormaları	5	5,8	28	32,6	31	36,0	19	22,1	3	3,5	86	100	2,84
20. Sınıfta izinsiz dolaşmaları	26	30,2	28	32,6	20	23,3	8	9,3	2	2,3	84	97,7	2,19
21. Ders sırasında pencereden dışarıyı seyretmeleri	15	17,4	25	29,1	26	30,2	18	20,9	2	2,3	86	100	2,61
22. Sürekli kalem açmak için izin istemeleri	53	61,6	17	19,8	8	9,3	6	7,0			84	97,7	1,60
23. Öğrencilerin fiziksel olarak birbirlerine şiddet uygulamaları (kavga vb.)	37	43,0	34	39,5	9	10,5	3	3,5	2	2,3	85	98,8	1,81
24. Başkasının eşyasını izinsiz almaları	38	44,2	33	38,4	10	11,6	3	3,5	1	1,2	85	98,8	1,77
25. Parmak kaldırırken bile gürültü çıkarmaları	9	10,5	36	41,9	22	25,6	14	16,3	5	5,8	86	100	2,65
26. Sandalye ve masayı gıcırdatarak dikkati dağıtmaları	22	25,6	26	30,2	28	32,6	4	4,7	5	5,8	85	98,8	2,34
27. Sessiz olmaları istendiğinde söz dinlememeleri	13	15,1	30	34,9	24	27,9	13	15,1	6	7,0	86	100	2,63
28. Kendi koydukları kurallara dahi uymamaları	16	18,6	33	38,4	24	27,9	10	11,6	2	2,3	85	98,8	2,40
29. Verilen çalışmayı yapmamaları	9	10,5	26	30,2	38	44,2	6	7,0	4	4,7	83	96,5	2,63
30. Derse hazırlıksız gelmeleri	6	7,0	20	23,3	30	34,9	17	19,8	13	15,1	86	100	3,12
31. Yalan söylemeleri	17	19,8	35	40,7	25	29,1	6	7,0	1	1,2	84	97,7	2,27
32. Küfürlü ve argo içerikli konuşmaları	23	26,7	33	38,4	23	26,7	5	5,8	1	1,2	85	98,8	2,15
33. Sıklıkla geç gelmeleri ve devamsızlık yapmaları	13	15,1	34	39,5	26	30,2	8	9,3	1	1,2	82	95,3	2,39

Disiplin Sorunları	Hiçbir Zaman		Nadiren		Bazen		Sık Sık		Her Zaman		Toplam		\bar{x}
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
34. Sigara, uyuşturucu vb. zararlı madde kullanmaları	34	39,5	27	31,4	15	17,4	7	8,1	2	2,3	85	98,8	2,01

Felsefe grubu aday öğretmenlerinin sınıf yönetiminde karşılaştıkları disiplin sorunlarının frekans, yüzde ve aritmetik ortalamalarını incelediğimizde (Tablo 1) felsefe grubu aday öğretmenlerinin birinci sırada en çok karşılaştıkları disiplin sorunu =3,52 aritmetik ortalama ile “Ders esnasında arkadaşları ile fısıldaşmaları” gelmektedir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin %41,9’i bu sorunla “sık sık” karşılaştıklarını belirtirken; %12,8’i “her zaman” karşılaştıklarını belirtmişlerdir. Öğretmenlerin en çok karşılaştıkları sorunun “Ders esnasında arkadaşları ile fısıldaşmaları” olması, öğrencilerin ders esnasında çok fazla serbest bırakılmaları olabilir.

Öğretmenlerin ikinci sırada en çok karşılaştıkları disiplin sorunu =3,23 aritmetik ortalama ile “Sınıfta söz almadan konuşmaları” olarak görülmüştür. Araştırmaya katılan öğretmenlerin %39,5’ü “sık sık” düzeyinde bu sorunla karşılaştıklarını belirtmişlerdir. Nazlı’nın (2015) Bingöl’de yaptığı araştırmada da öğretmenlerin üçüncü sırada en çok karşılaştıkları sorun =3,44 ortalama değerle “sık sık” düzeyinde “öğrencilerin birbirlerini gereksiz yere şikâyet etmesi” dir. Bu yönüyle her iki araştırma sonucunun birbirlerini destekledikleri görülmektedir.

Felsefe grubu öğretmenlerinin üçüncü sırada en çok karşılaştıkları disiplin sorunu =3,12 aritmetik ortalama ile “Derse hazırlıksız gelmeleri” olarak gerçekleşmiştir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin %34,9’u “bazen” düzeyinde; %19,8’i ise “sık sık” düzeyinde bu sorunla karşılaştıklarını belirtmişlerdir. Bal (2005) ve Hemde (2010) yaptıkları araştırmalarda da öğretmenlerin en çok karşılaştıkları disiplin sorunlarından biri “izinsiz konuşmak” olmuştur. M. Tulley ve L. H. Chiu (1998) tarafından yapılan benzer bir çalışmada da öğretmenlerin en çok karşılaştıkları sorunlardan biri olarak “konuşma ya da öğretimi engelleme” olduğu görülmüştür.

Araştırma sonuçlarına göre felsefe grubu öğretmenlerinin en az karşılaştıkları disiplin sorunu =1,11 aritmetik ortalama ile “altını ıslatma” olmuştur. Değerlendirme aralıkları tablosuna (Tablo 1) göre, öğretmenler bu sorunla “hiçbir zaman” düzeyinde karşılaşmaktadırlar. Buna göre araştırmaya katılan öğretmenlerin %90,7’si bu sorunla “hiçbir zaman” karşılaşmadıklarını belirtirken; 4 öğretmen (%4,7) “nadiren” karşılaştıklarını, 3 öğretmen ise (%3,5) “bazen” karşılaştıklarını

belirtmişlerdir. Buradan hareketle sınıf içinde rastlanılmayan bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır.

Öğretmenlere göre sınıflarında en az karşılaştıkları disiplin sorunları, “Sürekli kalem açmak için izin istemeleri”, “Öğrencilerin fiziksel olarak birbirlerine şiddet uygulamaları (kavga vb.)”, “Başkasının eşyasını izinsiz almaları”, “Okul ve sınıf eşyasına zarar vermeleri”, olarak belirlenmiştir.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmadan elde edilen bulgular alt problemler doğrultusunda tartışılmıştır. Felsefe grubu öğretmen adaylarının öğretmenlik uygulamasında karşılaştıkları disiplin sorunlarına ilişkin verdikleri cevaplar incelendiğinde, öğretmenlerin sınıfı başarılı bir şekilde yönetebilmesi için, öncelikle öğrencilerin dikkatini çekmeleri ve onları motive etmeleri gerektiği sonucu ortaya çıkmıştır. Sınıf yönetiminin önemli iki ögesi; o sınıfta yer alan kişiler yani öğretmen ve öğrencilerdir. Bu unsurlar sınıf yönetiminde kullanılan davranış ve öğretim stratejileri, öğrencilerin kendi kendilerini kontrol etmelerini, bağımsız düşünmelerini, bilişsel süreçleri kullanmalarını, yaptıkları her türlü çalışmayı öğretmenleri ve öğrenci arkadaşlarıyla rahatlıkla paylaşabilmelerini sağlayıcı nitelikte olmalıdır.

Bu araştırmanın sonucunda ulaşılan ve dikkat çeken hususlar aşağıda sıralanmıştır:

Öğretmen adaylarının öğretmenlik uygulamasında karşılaştıkları disiplin sorunları konusundaki görüşleri incelendiğinde, Ders esnasında arkadaşları ile fısıldaşmaları ($x = 3,52$) gözlenmiştir. Bu da öğretmen adaylarının çok fazla sınıf yönetiminde hâkimiyet kurma problemi yaşamakta olduklarını göstermektedir.

Bu araştırmanın sonuçları doğrultusunda aşağıdaki öneriler geliştirilebilir.

Öğretmen adaylarının sınıf yönetimi konusundaki görüşlerini belirlemeye yönelik daha başka araştırmalar yapılarak, adayların konuya bakış açıları hakkında farklı boyutlar tespit etmek mümkün olabilir. Bu da konuyla ilgili yeni araştırmaların planlanmasını gerektirmektedir. Konu ile ilgili çalışan diğer araştırmacılar bu konuda farklı araştırma yöntemlerini de işe koşarak yeni araştırmalar planlayabilirler.

Öğretmen adayları öğretmenlik uygulamasında karşılaştıkları disiplin sorunları konusunda yeterli ve etkili bir eğitime her zaman ihtiyaç duyacaklardır. Bu nedenle öğretmen eğitiminde verilen derslerden biri olan sınıf yönetimi içerik olarak hem teorik hem de uygulama boyutunda onların ihtiyaçlarına cevap verecek nitelikte zenginleştirilebilir ve sürekli geliştirilebilir.

KAYNAKÇA

- Açıköz, K., Özkal, N., & Güngör-Kılıç, A. (2003). Öğretmen adaylarının sınıf atmosferine ilişkin algıları. *H.Ü.Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(7), 25.
- Ağaoğlu, E. (2003). Sınıf Yönetimi ile ilgili genel olgular. Sınıf yönetimi (Ed.Z.Kaya). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Atıcı, M. (2001). Yüksek ve düşük yetkinlik düzeyine sahip öğretmenlerin sınıf yönetimi stratejileri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi* 28, 483-499, 28, 483-499.
- Başar, H. (1999). Sınıf Yönetimi. Ankara: MEB yayınları.
- Celep, C. (2002). Sınıf Yönetimi ve Disiplini. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Çelik, S., & Ereskici, E. (2008). Meslek liselerindeki öğrencilerin disipline aykırı davranışta bulunma nedenleri. *Milli Eğitim*, 177, 171-287.
- Davis, K. (1988). İşletmede İnsan Davranışı (Örgütsel Davranış). (K. Tosun, Çev.) İstanbul: İ.Ü. İşletme Fakültesi Yayın No: .
- Demirel, Ö. (2000). Plandan Uygulamaya Öğretme Sanatı. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Demirtaş, H. (2005). Sınıf Yönetiminin Temelleri. Anı Yayıncılık.: Anı Yayıncılık.
- Duman, T., Çetin, Ş., & Gelişli, Y. (2004). Ortaöğretim öğrencilerinin, öğretmenlerin sınıfta disiplini sağlama yaklaşımlarına ilişkin görüşleri. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(3), 281-290.
- Erden, M. (2001). Sınıf Yönetimi. İstanbul: Alkım yayınevi.
- Eren, E. (2004). Örgütsel Davranış ve Yönetim Psikolojisi. İstanbul: Beta Yayınları.
- Ertürk, S. (1986). Eğitimde Program Geliştirme. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Basımevi.
- Fontana, D. (1985). Classroom Contro. London: The British Psychological Society.
- Gündüz, H. B. (2004). Eğitim Okul ve Sınıf Yönetimi. Ankara: Asil Yayın Dağıtım.
- Karasar, N. (2008). Bilimsel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Nobel Yayınları.
- Karip, E. (2002). Sınıf Yönetimi ve Disiplini. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Kazu, H. (2007). Öğretmenlerin sınıfta istenmeyen davranışlarının önlenmesi ve değiştirilmesine yönelik stratejileri uygulama durumları. *Milli Eğitim*, 175, 57-66.
- Küçükahmet, L. (2003). Öğretimde Planlama ve Değerlendirme. Ankara: Nobel Yayınevi.
- Lemlech, J. K. (1991). Classroom Management Methods and Techniques for Elementary and Secondary Teachers. USA: Waveland Press: Illinois.
- Lewis, R., & Burman, E. (2006). Providing for student voice in classroom management: teachers' views. *International Journal of Inclusive Education*, 1-17.
- Little, E. (2005). Secondary school teachers' perceptions of students' problem behaviours. *Educational Psycholog*, 25(4), 369-37.
- Nelson, M. F. (2002). A Qualitative Study of Effective School Discipline Practices: Perceptions of Administrators, Tenured Teachers, and Parents in Twenty Schools Unpublished PhD East Tennessee State University the faculty of the Department of Educational. Tennessee.
- Okutan, M. (2006). Sınıf Yönetiminde Örnek Olaylar. Ankara: Öğreti Yayınevi.
- Sanford, J., & Emmer, E. (1988). Understanding Classroom Management: An observation guide. Boston : Allyn and Bacon.

- Sarpkaya, R. (2000). Liselerde Çalışan Öğretmenlerin İş Doyumu. *Amme İdaresi Dergisi*, 111-124.
- Sevim, A. S., & Hamamcı, Z. (1999). Psikolojik Danışmanların Mesleki Doyumları ile Mesleki Yeterlilikleri Arasındaki İlişkiler. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2(12), 39-46.
- Shechtman, Z., & Leichtertritt, J. (2004). Affective teaching: a method to enhance classroom management. *European Journal of Teacher Education*, 27(3), 323-333.
- Şahin, M., & Özbay, Y. (1999). Üniversite öğrencilerinin empatik sınıf atmosferine ilişkin algılamaları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15, 74 -83.
- Şahin, P. (2003, Haziran 19). Kitle İletişim Araçlarının Sınıf Yönetimi Üzerindeki Etkisi. . (http://egitirim.inonu.edu.tr/PSahin_kitleilet.htm): http://egitirim.inonu.edu.tr/PSahin_kitleilet.htm adresinden alınmıştır
- Taşdan, M., & Kantos, Z. E. (2007). Sınıf Yönetimi ve Disiplini. Ankara: Grafiker Yayınları.
- Terzi, A. (2002). Sınıf yönetimi açısından etkili öğretmen davranışları. *Milli Eğitim Dergisi*, 155-156.
- Tezcan, H., & Demir, Z. (2006). Lise Kimya öğretmenlerinin sınıf disiplini hakkındaki görüşleri. *G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26(1), 101-112.
- Tutkun, Ö. F. (2003). Sınıfta Yerleşim Düzeni. Z. Kaya içinde, *Sınıf Yönetimi*. Ankara: Pegem A yayıncılık.
- Türnüklü, A. (2000). Türk ve İngiliz ilköğretim öğretmenlerinin sınıf içi davranış yönetim stratejilerinin karşılaştırılması. *Hecettepe Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(23), 449-466.
- Türnüklü, A., & Yıldız, V. (2002). Öğretmenlerin öğrencilerin istenmeyen davranışlarıyla başa çıkma stratejileri. *Çağdaş Eğitim*, 284, 22-27.
- Ünal, S., Karlıdağ, R., & Yoloğlu, S. (2001). Hekimlerde Tükenmişlik ve İş Doyumu Düzeylerinin Yaşam Doyumu Düzeyleri ile İlişkisi. *Klinik Psikiyatri*, 113-118.
- Vural, B. (2004). Yetkin-İdeal-Vizyoner Öğretmen. İstanbul: Hayat Yayınları.
- Wragg, E. C., & Wragg, C. M. (1998). *Classroom Management Research in the United Kingdom*. Eric Document, 418-971.
- Yaman, E. (2006). Eğitim sorunlarından bir boyut: büyük sınıflar ve sınıf yönetimi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(4), 261-274.